

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

DOI: 10.35774/econa2022.03.131

JEL classification: G38, H72, L97
UDC: 336.1:352; 658.1

Катерина БАГАЦЬКА

кандидат економічних наук, доцент, докторантка кафедри економіки та фінансів підприємства,
Державний торговельно-економічний університет, Україна
E-mail: k.bagatska@knute.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-2184-2971
ResearcherID: R-3813-2018

Ганна БЛАКИТА

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів підприємства,
Державний торговельно-економічний університет, Україна
E-mail: g.blakyta@knute.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-4848-9912
ResearcherID: N-2449-2016

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Руйнування комунального господарства багатьох міст України, спричинені російськими військовими атаками, та збільшення навантаження на комунальне господарство в регіонах, далеких від лінії фронту, актуалізують питання оптимізації фінансування комунальних підприємств. На тлі прогнозованого скорочення ВВП України на 40% в 2022 році, спроможність місцевих бюджетів в докапіталізації своїх комунальних підприємств відчутно знизиться, що спонукатиме місцеву владу до пошуку оптимальних шляхів фінансування комунальних підприємств.

Метою статті Метою статті є обґрунтування особливостей формування капіталу комунальних підприємств та розробка пропозицій щодо пріоритетних джерел формування.

Метод і методологія. В процесі дослідження були застосовані загальні і специфічні методи наукового пізнання, а саме: метод наукового узагальнення, метод аналізу і синтезу, історичний та індуктивний методи, а також табличний метод.

Результати. Досліджено практику формування капіталу комунальних підприємств в цілому по Україні та по вибірці підприємств обласних центрів. Встановлено поширеність практики формування нульового розміру статутного капіталу, що призводить до розмивання відповідальності власника і мінімізує відповідальність керівників таких підприємств. Доведено низьку частку внутрішніх джерел у формуванні капіталу, низьку частку цільового фінансування і скорочення частки позикового капіталу, що на тлі низького рівня залучення грантового фінансування на комунальні підприємства призводить до зростання залежності комунальних підприємств від місцевих бюджетів. Встановлено доволі високі рівні надання державної допомоги комунальним підприємствам, що спотворює економічну конкуренцію. Обґрунтовано необхідність розробки політики оптимізації кількості комунальних підприємств та їх фінансування.

Ключові слова: формування капіталу; статутний капітал; власний капітал; цільове фінансування; державна допомога; комунальні підприємства.

© Катерина Багацька, Ганна Блакита, 2022

Отримано: 31.08.2022 р.

Рекомендовано до друку: 30.09.2022 р.

Опубліковано: 14.10.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Багацька К., Блакита Г. Особливості процесу формування капіталу комунальних підприємств. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 3. С. 131-139. DOI: 10.35774/econa2022.03.131

Вступ

Процес формування капіталу комунального підприємства як послідовність взаємопов'язаних та узгоджених дій відбувається в нормативно-правовій та методологічній площині фінансів підприємства та в рамках бюджетного процесу на місцевому рівні. Значні руйнування комунального господарства багатьох міст, що вимагатиме величезних за обсягами майбутніх інвестицій в капітал з одного боку; та відчутне збільшення навантаження на комунальний сектор інших міст України, що приймають біженців, актуалізує питання обґрунтованого фінансування комунальних підприємств. На тлі прогнозованого скорочення ВВП України на 40% в 2022 році, спроможність місцевих бюджетів в докапіталізації своїх комунальних підприємств відчутно знизиться, що також спонукатиме місцеву владу до пошуку оптимальних шляхів фінансування комунальних підприємств.

Проблематика фінансування комунальних підприємств після проведення бюджетної децентралізації знайшла своє відображення в працях українських науковців І. Волохової, Д. Загірняка, В. Глухової, Х. Кравченко, Ю. Слободяник та інших проте актуальні особливості формування капіталу комунальних підприємств України в працях вчених розкриті недостатньо.

Мета статті

Метою статті є обґрунтування особливостей формування капіталу комунальних підприємств (далі – КП) і розробка пропозицій щодо пріоритетних джерел формування.

Результати дослідження

Функції управління формуванням капіталу з позиції процесного підходу описані І. О. Бланком [1, с. 73-77] з двох сторін: як керуючої системи: розробка стратегії формування капіталу; створення ефективних інформаційних систем управління формуванням капіталу; аналіз фінансової діяльності, пов'язаної з формуванням капіталу; планування показників формування капіталу; розробка системи стимулювання реалізації управлінських рішень; контроль за рішенням щодо формування капіталу; і як спеціальної

області управління: в процесі створення; в процесі розвитку; управління залученням позикового; управління середньозваженою вартістю, управління структурою, управління фінансовими ризиками.

Нормативно-правовою базою, що регулює діяльність комунального підприємства і формування його капіталу, є:

- Конституція України, яка статтею 143 забезпечує право територіальних громад безпосередньо або через створені органи місцевого самоврядування створювати комунальні підприємства [2];
- Господарський Кодекс України, який визначає систему управління господарською діяльністю в комунальному секторі, а саме: через систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать до комунального сектора економіки і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління. Також Кодекс уточнює поняття суб'єктів господарювання комунального сектору, якими можуть бути лише ті підприємства, комунальна власність яких в статутному капіталі є більшою за 50% або меншою часткою за умови, що вона забезпечує місцевим органам влади право вирішального впливу на господарську діяльність підприємства [3, ст.24];
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який визначає право комунальної власності як «право територіальної громади володіти, доцільно, економічно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування» [4, ст. 1].

Особливості формування капіталу комунального підприємства закладені в Господарському кодексі. Зокрема визначено, що статутний капітал комунального унітарного підприємства утворюється органом, до сфери управління якого воно належить. При цьому ніяких мінімальних чи максимальних вимог до розміру статутного капіталу КП законодавством

не встановлено, це має визначати місцева рада. Терміном повної сплати статутного капіталу встановлюється 1 рік. [3, ст.78].

Відсутність законодавчих вимог до розміру статутного капіталу призводить до того, що в окремих містах поширеним є явище нульового або мінімального його значення (табл. 1).

Таблиця 1. Частка КП з нульовим (мінімальним) значенням статутного капіталу вибірки КП обласних центрів України станом на 31.12.2020 р.

Місто	Загальна Кількість КП	Кількість КП з нульовим статутним капіталом	Частка
Київ	130	39	30%
Чернівці	25	2	8%
Чернігів	19	0	0
Одеса	35	11	31,4%
Житомир	29	1	3,4%
Луцьк	19	1	5,2%
Суми	16	1	6,25%
Запоріжжя	32	7	21,8%

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності КП, оприлюдненими на офіційних сайтах міських рад.

Нульовий або мінімальний розмір статутного капіталу призводить до розмивання відповідальності власника і мінімізує відповідальність керівника комунального підприємства звітувати перед місцевою владою щодо інвестицій в капітал. Крім того, оскільки статутний капітал виконує захисну і страхову функції, отже його мінімальне значення негативно позначається на можливості КП залучати позиковий капітал, отже унеможлиблює диверсифікацію капіталу і робить КП більш залежним від фінансових поповнень з місцевого бюджету.

Процес формування капіталу КП має декілька стадій і різниться для новостворених та діючих КП. Рішення щодо розміру статутного капіталу при створенні нового КП приймає місцева рада шляхом голосування на пленарному засіданні. Підставою для прийняття такого рішення має бути розроблене обґрунтування щодо доцільності створення комунального підприємства разом з фінансовим розрахунком, сформоване відповідним профільним департаментом (управлінням, відділом) виконавчого комітету ради.

Оскільки підставою для створення комунального підприємства є передача частини повноважень від профільного відділу (управління, департаменту) органу місцевої

виконавчої влади до господарської установи, що діє на комерційних засадах, то в створенні комунального комерційного підприємства закладено трансформацію функцій і повноважень органу місцевої влади з регулюючої, забезпечувальної і контрольної передусім на контрольну функцію.

Надання суспільних послуг для громади суб'єктами господарювання, що діють на комерційних засадах є найпоширенішим способом взаємовідносин в Україні і в світі. Так, І. Волохова [5, с.320] зазначає, що серед усіх організаційних форм надання суспільних благ мешканцям громади ринковий підхід є найоптимальнішим. Кожна країна ЄС на локальному рівні має комунальні підприємства, які не лише виконують традиційні функції надання комунальних послуг, а й працюють у висококонкурентних секторах економіки, де домінують приватні компанії.

Правове регулювання діяльності комунальних підприємств є подібним до регулювання діяльності державних комерційних або казенних підприємств і, зокрема встановлює обов'язок складати фінансовий план, встановлює обмеження щодо відчуження нерухомого та іншого майна, списання з балансу не повністю амортизованих основних засобів, регулює напрямки

капіталізації прибутку та визначає джерела формування майна, тобто джерела капіталу підприємства.

Отже, відповідно до законодавства [3, ст.77 ч. 5], джерелами формування капіталу КП можуть бути:

- комунальне майно, передане підприємству відповідно до рішення про його створення;
- кошти та інше майно, одержані від реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства. Тут слід додати – після вирахування всіх витрат, податків та інших платежів, понесених для отримання цього доходу;
- цільові кошти, виділені з місцевого бюджету. Ці кошти виділяються у вигляді цільових програм під конкретні показники ефективності бюджетної програми. Для окремих категорій підприємств (наприклад комунальні будівельні КП) поповнення капіталу у вигляді цільових надходжень з бюджету є тимчасовим і по завершенні програми об'єкти, створені за рахунок виділених коштів, передаються з балансу КП на баланс територіальної громади;
- кредити банків, в тому числі міжнародних. Це джерело фінансування є найменш поширеним у формуванні капіталу комунальних підприємств України;
- частина доходів підприємства, одержаних ним за результатами господарської діяльності, передбачена статутом. Тут також мова йде про прибуток, що має залишатися від здійснення основної діяльності;
- інші джерела, не заборонені законодавством, в тому числі гранти, державна допомога тощо.

Якщо комунальне майно передається як внесок до статутного капіталу КП у господарське відання, то оформлення процедури передачі проводиться через акт приймання-передачі, разом з яким до КП мають бути передані документи фінансового обліку, де наводиться інформація щодо дати введення в експлуатацію, первісної, залишкової вартості та нарахованого зносу; інвентарні картки обліку, технічну документацію у разі передачі машин, верстатів, оргтехніки тощо. Поповнення статутного капіталу функціонуючого КП тягне за собою необхідність внесення змін до статутних документів

підприємства і їх перереєстрації в органі місцевого самоврядування (далі – ОМС), тому громади частіше оформлюють передачу майна комунальному підприємству як внесок до додаткового капіталу, який не потребує державної реєстрації і на рівні зі статутним збільшує балансову капіталізацію КП. Законодавство віддає право ОМС приймати рішення щодо збільшення статутного капіталу КП самостійно, окремих підстав для такого збільшення законом не передбачено. Суттєвою відмінністю КП від приватного підприємства є те, що в приватному секторі внески до статутного чи додаткового капіталу не мають цільового призначення, у КП це ніби так і є, проте оскільки балансова капіталізація КП здійснюється головним чином за рахунок бюджетних коштів, то ці кошти є затвердженими місцевою радою видатками бюджету, на них має бути складена відповідна бюджетна програма, що додатково забезпечує підзвітність КП. Якщо КП буде отримувати кошти на поповнення статутного капіталу через Казначейство як одержувач у межах головного розпорядника, то окрім бюджетної програми ОМС має ще підготувати план використання бюджетних коштів [6].

Особливістю грошового внеску до статутного капіталу КП є те, що для КП це буде вважатися фінансовою інвестицією, оскільки орган місцевого самоврядування обміном на внесок отримує частку в статутному капіталі [6]. І відповідно до пп. 14.1.81 Податкового кодексу, фінансовою інвестицією є господарська операція, що передбачає придбання корпоративних прав [7]. Отже, комунальні підприємства мають періодично коригувати вартість цієї фінансової інвестиції на звітну дату балансу. Проте українські КП не дотримуються цього правила.

Для ОМС внески у статутний капітал комунального підприємства схожі з капітальними трансфертами підприємствам, установам і організаціям. Тобто такі видатки мають бути безповоротними, єдинократними, безоплатними, нерегулярними і цільовими. Проте внески в статутний капітал по суті не мають бути безоплатними і безповоротними, оскільки ОМС отримує корпоративні права і в залежності від рішення ОМС, КП можуть мати обов'язок сплачувати дивіденди до місцевого бюджету, що відповідно до теорій

корпоративних фінансів є платою за користування власним капіталом. Отже, корпоративні підходи до управління комунальними підприємствами розкривають для ОМС як власників додаткові можливості, пов'язані з перевагами корпорацій в частині володіння корпоративними правами.

Частина доходу та кошти, одержані від реалізації продукції, є внутрішніми джерелами фінансування підприємства, проте практика господарювання українських КП свідчить про незначну частку такого фінансування у джерелах формування капіталу [8; 9], оскільки досить висока частка українських КП – 82% в 2018 р. мала нульову рентабельність власного капіталу [10], тобто не формувала внутрішніх джерел фінансування. Тоді як внутрішні джерела є запорукою стійкого фінансового розвитку і свідченням про позитивну тенденцію зростання реальної капіталізації. Наприклад, переважна більшість КП Києва взагалі не відображає в балансі окремим рядком всієї частки прибутку, що капіталізується, тому точно зробити висновок про ступінь їх самофінансування неможливо. При цьому за період 2018-2020 рр. прибутковими були в середньому 75% КП столиці. За даними [11], питома вага податку на прибуток комунальних підприємств України протягом 2014-2019 рр. становила в середньому 0,06 %- 0,07% в доходах місцевих бюджетів, тобто функцію донорів для громади КП також не виконують внаслідок відсутності прибутковості.

Цільове фінансування є зручним джерелом формування капіталу КП для органів місцевого самоврядування, оскільки таке фінансування надається під відповідну бюджетну програму, яка повинна мати кількісні і якісні індикатори ефективності, крім того КП є підзвітним за цільове використання коштів перед місцевою владою. Вважаємо, що причиною низької поширеності цільового фінансування як форми фінансування капіталу КП є саме підзвітність, на відміну від формування статутного чи додаткового капіталу, коштами від поповнення якого підприємство розпоряджається на власний розсуд.

Мало поширеним джерелом фінансування серед комунальних підприємств є і позиковий капітал, незважаючи на те, що як правило гарантом за кредитами комунальним підприємствам виступає міська рада, тобто

фактично кошти міського бюджету. Скорочення банківського кредитування реального сектору України є загальною загрозливою тенденцією, яка спостерігається в Україні з 2014 року. Так, в дослідженні розвитку корпоративних фінансів в Україні [12, с. 298] зазначено, що починаючи з 2014 року частка кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, у ВВП почала поступово скорочуватися з 49,1% до 27,8% у 2017 році і 24,2% в 2018 р. Тенденція до скорочення банківського кредитування реального сектору тривала і в наступні роки, при цьому в розвинених країнах, зокрема країнах ОЕСР становить близько 90% по відношенню до власного капіталу, у країнах ЦЕС – близько 110% [12, с.292].

Грантове фінансування також поки не є розповсюдженим джерелом фінансування українських КП на відміну від європейських. Проте для окремих міст доволі поширеною є практика формування доходів у формі грантів. Таким прикладом є м. Київ, 35% КП якого протягом 2018-2020 рр. отримували частину своїх доходів за рахунок грантових коштів, про що звітували у фінансових планах [9]. Тому грантові кошти у складі доходів потенційно можуть формувати прибуток як внутрішнє джерело фінансування.

Поширеною формою отримання коштів з місцевого бюджету у комунальних підприємств України є державна допомога. Цей вид фінансової підтримки суб'єктів господарювання не є новим по змісту, але має суттєві новації по формі. Вимоги щодо оприлюднення інформації про державну допомогу закладені в угоді про Асоціацію з ЄС. Зокрема передбачено створення повного реєстру державної допомоги [13].

Згідно з ЗУ «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» державною допомогою є підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності [14, ст.1]. Отже ключовою причиною моніторингу і оприлюднення інформації про державну допомогу є захист економічної конкуренції і забезпечення рівних прав всім

учасникам ринку незалежно від форми власності.

В Україні створено спеціальний орган для моніторингу державної допомоги, яким є відповідний департамент при Антимонопольному комітеті України. Департамент розглядає всі повідомлення щодо державної допомоги і приймає рішення про визнання чи невизнання відповідної бюджетної

підтримки державною допомогою. Також департаментом ведеться реєстр державної допомоги і складаються щорічні звіти.

Аналіз моніторингу річних звітів державної допомоги свідчить, що до цієї практики вдається велика частка КП, проте здебільшого у інших формах, ніж безпосередньо формування капіталу (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка отримання державної допомоги комунальними підприємствами України

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Загальна сума державної допомоги, млн грн, з них:	648,25	4510,58	10819,53
- з місцевих бюджетів:			
%	96%	91%	42%
млн грн		4460,79	4877,18
- на комунальні підприємства:	немає даних		
%		86%	39,6%
млн грн		866	4281,34
Загальна кількість отримувачів державної допомоги (підприємств)	185	324	216
З них комунальних підприємств :			
одиниць	111	271	175
%	60%	84%	81%
На збільшення частки в статутному капіталі:			
%	6%	1%	1%
млн грн	39,68	58,16	108
На покриття збитків			
%	9%	11%	8%
млн грн	55,69	441,45	865,6

Джерело: складено автором на основі [13; 15; 16].

За 2021 рік до 10.02.2022 р. включно в реєстрі державної допомоги містилися дані щодо 267 записів повідомлень про державну допомогу, з них повідомлень від комунальних підприємств – 154, що становить 58%, тобто тенденція домінування саме КП серед реципієнтів державної допомоги зберігається. Як видно з таблиці, пряме формування капіталу посідає зовсім незначну частку в державній допомозі суб'єктам господарювання. Проте, покриття збитків, частка якого в середньому становить 9,3% за три роки, по суті є протидією декапіталізації підприємств, зменшенням непокритого збитку і таким чином, покращенням структури капіталу, тобто також стосується його формування. Домінуючі форми

державної допомоги, а саме дотації, субсидії та інші форми також опосередковано впливають на формування капіталу через забезпечення сприятливих умов для отримання прибутку, або забезпечення беззбитковості і відповідно збереження капіталу.

Стосовно пріоритетних напрямів надання державної допомоги, то в 2019 році ними були: функціонування наземного і трубопровідного транспорту (43%), діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг (16%), авіаційний транспорт (13%), обслуговування будинків і територій (11%), діяльності у сфері спорту (8%), інші галузі (9%) [13]. В 2020 році структура секторів економіки, що були реципієнтами державної допомоги змінилась і найбільшу

кількість рішень було прийнято в сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (30%), до якої входять роботи і послуги з обслуговування будинків і території. Транспорт, складське господарство – 18,5%, будівництво та переробна промисловість – по 10,6% відповідно [15].

Зазначимо, що повідомлення в АМКУ про державну допомогу не є виключними фактами підтвердження фінансування КП. Так звана фінансова підтримка, яка надається з місцевого бюджету КП і не підпадає під категорію державної допомоги, а також незначна державна допомога, про яку можна не повідомляти становлять набагато більші обсяги, ніж безпосередньо державна допомога. Так, в праці [11], наведено, що лише по галузі житлово-комунального господарства протягом 2014-2019 рр. з місцевих бюджетів обсяг фінансування зріс з 17,7 млрд грн до 34,4 млрд грн, тобто майже подвоїлась, причому порівняно з плановими показниками має місце недофінансування. Автори дослідження підкреслюють, що підставою надання фінансової підтримки КП є їх незадовільний фінансовий стан.

Разом з цим уповноважений Департамент АМКУ звертає увагу на суттєвий приріст комунальних підприємств в країні. Так, за період з 2016 по 2018 рр. кількість КП зросла від 11438 до 12842, тобто на 12,27%, а лише за 7 місяців 2019 року кількість КП зросла до 13377 од, тобто на 4,1%. За п'ятиріччя 2015-2019 рр. кількість новостворених КП зросла у 2,3 рази порівняно з періодом 2010-2014 рр. [16]. Із повідомлень про державну допомогу, що надходять Комітету від органів місцевого самоврядування, вбачається, що комунальні підприємства створюються і в подальшому фінансуються з метою, яку ці органи визначають на власний розсуд. Враховуючи кількість комунальних підприємств і темпи її зростання, а також відповідне збільшення видатків із місцевих бюджетів на діяльність комунальних підприємств, гострим стає питання законодавчого врегулювання порядку та підстав створення комунальних підприємств органами місцевого самоврядування, а також умов фінансування комунальних підприємств за рахунок місцевих бюджетів [13].

Окрім необґрунтованого бюджетного фінансування, суттєве зростання кількості КП

може спотворювати економічну конкуренцію за рахунок надання необґрунтованих преференцій окремим гравцям ринку (а саме – КП), і таким чином, зрештою уповільнювати надходження до місцевих бюджетів. Так, дослідження АМКУ 2021 р. про вплив комунальних підприємств на конкуренцію, проведене на окремих конкурентних товарних ринках [16] вказує на порушення конкурентного нейтралітету та надання комунальним підприємствам необґрунтованих пільг на цих ринках. До таких пільг зокрема належить пряма і непряма фінансова підтримка з місцевого бюджету.

Таким чином, центральні органи виконавчої влади, аналітики і науковці підіймають питання як доцільності фінансування КП, так і доцільності їх створення в такій кількості. Зокрема, АМКУ рекомендує розглядати питання обмеження фінансування комунальних підприємств і заміну уповноваженого власника на здійснення публічних закупівель відповідальному департаменту самостійно [16, с.109], оскільки орган виконавчого комітету місцевої влади мають на це повноваження і можуть на конкурентних засадах через тендерні процедури здійснювати закупівлі і залучати приватні підприємства на виконання необхідних громаді послуг. Альтернативою закупівлям є надання в концесію об'єктів комунальної власності, що задіяні в обслуговуванні громади.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Формування капіталу комунального підприємства має свої особливості, не властиві підприємствам приватного і корпоративного сектору. Хоча кожне комунальне підприємство має відокремлену фінансову звітність і здійснює свою діяльність відповідно до вимог Господарського кодексу, бюджетна політика на локальному рівні чинить вирішальний вплив на формування капіталу такого підприємства, оскільки домінуючою часткою поповнення власного капіталу є кошти місцевих бюджетів, причому досить рідко ці кошти надаються у формі цільового фінансування. Самофінансування комунальних підприємств знаходиться на вкрай мінімальному рівні. Суттєві обсяги надання державної допомоги підвищують залежність КП від бюджетного

фінансування, що поряд зі зростанням кількості КП спричиняє зростання бюджетних витрат, які часто є непродуктивними, спотворює економічну конкуренцію, чинить негативний вплив на ринок в цілому. Тому пріоритетним

завданням для місцевої влади разом з менеджментом КП має стати розробка політики фінансової автономії комунальних підприємств, що має стати перспективою подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И. Управление формированием капитала. Киев: Ника-Центр, Эльга. 2000. 528 с.
2. Конституція України в редакції від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.07.2022).
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 12 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 21.07.2022).
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР : станом на 3 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 07.08.2022).
5. Волохова І. С. Місцеві фінанси України в умовах децентралізації : дис. д-ра екон. наук : 08.00.08. Одеса: ОНЕУ.2015. 453 с. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdb> (дата звернення: 11.08.2022).
6. Оніщенко В. Облік внесків до статутного капіталу комунальних підприємств ОТГ. *Бюджетник*. 2021. URL: <https://www.budgetnyk.com.ua/article/1164-oblk-vneskv-do-statutnogo-kaptalu-komunalnih-rpdrimstv-otg> (дата звернення: 04.08.2022).
7. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 19 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 07.08.2022).
8. Slobodyanik Y., Bagatska K., Silakova H. et al. Efficiency of capital formation of utility enterprises: the case of Ukraine. *Independent journal of management and production*. 2021. Vol. 12, no. 3. URL: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i3.1501>.
9. Прохоров Б., Бабакішієва Г., Багацька К., Зеленька О. Що робити Києву з комунальними підприємствами. Дослідження. 15.06.2021. /..Центр економічних стратегій. URL: <https://ces.org.ua/kyiv-municipal-enterprises-papers>.
10. Прохоров Б., Лоневський О. Як фінансування комунальних підприємств спотворює конкуренцію. *Центр економічних стратегій*. 2020. URL: <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition>. (дата звернення: 15.07.2022).
11. Загірняк Д., Глухова В., Кравченко Х. Діяльність комунальних підприємств і їх фінансове забезпечення в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.12> (дата звернення: 08.06.2022).
12. Фінанси підприємств корпоративного сектора економіки України : колективна монографія / ред. В. В. Зимовець. Київ : НАН України, ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України», 2019. 306 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/311.pdf>.
13. Річний звіт про надання державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні за 2019 рік. Київ, 2019. 60 с. URL: <http://pdd.amc.gov.ua/portal/main/infographicsreport/reportdetails?reportId=145> (дата звернення: 12.07.2022).
14. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 р. № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 31.03.2022).
15. Річний звіт про надання державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні за 2020 рік. Київ, 2020. 60 с. URL: <http://pdd.amc.gov.ua/portal/main/infographicsreport/reportdetails?reportId=145> (дата звернення: 13.08.2022).
16. Аналіз деяких чинників впливу державних та комунальних підприємств на конкуренцію на товарних ринках. Київ : АМКУ, 2022. 109 с. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/613/5d9/a4c/6135d9a4c238a290240634.pdf> (дата звернення: 22.07.2022).

REFERENCES

1. Blank, I. (2000). *Upravlenie formirovaniem kapitala*. Kiev: Nika-tsentr Elga. [in Russian].
2. Konstytutsiia Ukrainy v redaktsii vid 01.01.2020. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
3. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 p. № 436-IV: stanom na 12.01.2022. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. [in Ukrainian].

4. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. № 280/97-VR : stanom na 3.08.2022 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>. [in Ukrainian].
5. Volokhova, I. S. (2015). Mistsevi finansy Ukrainy v umovakh detsentralizatsii. Doctor's thesis. Odesa, ONEU. [in Ukrainian].
6. Onishchenko, V. (2021). Oblik vneskiv do statutnoho kapitalu komunalnykh pidpriemstv OTH. *Budzhetyk*. Retrieved from: <https://www.budzhetyk.com.ua/article/1164-oblk-vneskv-do-statutnogo-kaptalu-komunalnih-pdprimstv-otg>. [in Ukrainian].
7. Podatkovi kodeks Ukrainy. (2010). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. [in Ukrainian].
8. Slobodyanik, Y., Bagatska, K., Silakova, H. et al. (2021). Efficiency of capital formation of utility enterprises: the case of Ukraine. *Independent journal of management and production*, 12, 3. Retrieved from: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i3.1501>.
9. Prokhorov, B., Babakishieva, H., Bagatska, K., Zeleniak, O. (2021). Shcho robyty Kyievu z komunalnymi pidpriemstvamy. Doslidzhennia. *Tsentr ekonomichnoi stratehii*. Retrieved from: <https://ces.org.ua/kyiv-municipal-enterprises-papers>. [in Ukrainian].
10. Prokhorov, B., Lonevskyi, O. (2020). *Yak finansuvannia komunalnykh pidpriemstv spotvoriue konkurentsiiu*. Tsentr ekonomichnoi stratehii. Retrieved from: <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition>. [in Ukrainian].
11. Zahirniak, D., Hlukhova, V., Kravchenko, Kh. (2021). Diialnist komunalnykh pidpriemstv i yikh finansove zabezpechennia v umovakh detsentralizatsii. *Efektivna ekonomika*, 1. Retrieved from: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.12>. [in Ukrainian].
12. Zymovets, V. V. (2019). Finansy pidpriemstv korporatyvnoho sektora ekonomiky Ukrainy. Kyiv : NAN Ukrainy, DU «In-t ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy». Retrieved from: <http://ief.org.ua/docs/mg/311.pdf>. [in Ukrainian].
13. *Richnyi zvit pro nadannia derzhavnoi dopomohy subiektam hospodariuvannia v Ukraini za 2019 rik*. (2019) Kyiv. Retrieved from: <http://pdd.amc.gov.ua/portal/main/infographicsreport/reportdetails?reportId=145>. [in Ukrainian].
14. *Pro derzhavnu dopomohu subiektam hospodariuvannia*. (2014). Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1555-VII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>. [in Ukrainian].
15. *Richnyi zvit pro nadannia derzhavnoi dopomohy subiektam hospodariuvannia v Ukraini za 2020 rik*. (2020) Kyiv. Retrieved from: <http://pdd.amc.gov.ua/portal/main/infographicsreport/reportdetails?reportId=145>. [in Ukrainian].
16. *Analiz deiakykh chynnykiv vplyvu derzhavnykh ta komunalnykh pidpriemstv na konkurentsiiu na tovarnykh rynkakh*. (2022) Kyiv. AMKU. Retrieved from: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/613/5d9/a4c/6135d9a4c238a290240634.pdf>. [in Ukrainian].

Kateryna Bagatska, Candidate of Sciences (economics), Docent, Doctoral student of the Business Economics and Finance Department, State University of Trade and Economics, Ukraine

Hanna Blakya, Doctor of Sciences (economics), Professor, Head of the Business Economics and Finance Department, State University of Trade and Economics, Ukraine

FEATURES OF THE MUNICIPAL OWNED ENTERPRISES CAPITAL FORMATION PROCESS

Abstract

The destruction of the municipal economy of many Ukrainian cities, caused by Russian military attacks, and the increase in the burden on the municipal economy far from the front line regions, actualize the issue of optimizing the financing of municipal owned enterprises. Against the background of the projected reduction of Ukraine's GDP by 40% in 2022, the ability of local budgets to recapitalize their municipal companies will significantly decrease, which will also encourage local authorities to search for optimal ways of financing municipal owned companies.

The purpose of the article is to substantiate the features of capital formation of municipal owned enterprises and to develop proposals regarding priority sources of capital formation.

Methods and methodology. In the process of research, general and specific methods of scientific knowledge were applied, namely: the method of scientific generalization, the method of analysis and synthesis, historical and inductive methods, as well as the tabular method.

Results. The practice of capital formation of municipal enterprises in Ukraine as a whole and a sample of enterprises in regional centers was studied. The prevalence of the practice of a zero amount of authorized capital forming has been established. This leads to the dilution of the owner's responsibility and minimizes the managers' responsibility of such enterprises. The low share of internal sources in the capital formation, the low share of targeted financing and the reduction of the borrowed capital share have been proven. Against the background of the low level of grant funding involvement for municipal enterprises, this leads to an increase in the dependence of municipal enterprises on local budgets. Quite high levels of state aid to utility enterprises have been established, which distorts economic competition. The need to develop a policy for optimizing the number of utility enterprises and their financing is substantiated.

Keywords: capital formation; registered capital; equity capital; targeted financing; state aid; municipal owned enterprises.

Cite as: Bagatska, K., & Blakya, H. (2022). Features of the municipal owned enterprises capital formation process. *Economic analysis*, 32 (3), 131-139. DOI: 10.35774/econa2022.03.131